

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Крайнюк О. П.

Львівський державний університет фізичної культури

Вступ. Зміни, що відбулися в соціальній та духовній сферах нашої країни, зумовили переоцінку моральних цінностей студентської молоді у процесі фізичного виховання в коледжі. Фізичне виховання як один з основних напрямків виховання, є важливим чинником формування якостей особистості студентів коледжів, і проблема формування морально-вольових якостей студентів у процесі фізичного виховання у наш час набула загального значення й вимагає вирішення та подальшого розвитку.

Аналіз публікацій. У сфері формування морально-вольових якостей студентів у процесі фізичного виховання учені віддають перевагу посиленню мобілізації психічної діяльності разом з фізичною (С. Ахметов, М. Макаренко, Ж. Холодов). Але пріоритет у дослідженнях проблеми формування морально-вольових якостей віддано здебільшого спортивному напрямку. Це дає підставу вважати, що питання актуалізації потенціалу фізичного виховання студентів коледжів широкого висвітлення не знайшли.

Проблему морально-вольових якостей як психологічної категорії розглядали Ю. Гіппенрейтер, К. Корнілов, В. Франкл, Р. Мей. Вольові процеси як складову морально-вольових якостей вивчали С. Рубінштейн, Є. Мейман, Ш. Чхартишвілі. Психічну функцію морально-вольових якостей досліджував М. Басов. Є. Ільїн визначав морально-вольові якості як фенотипічну характеристику можливостей людини, як сплав вродженого та набутого.

Мета дослідження: висвітлити структурну модель системи морально-вольових якостей студентів політехнічних коледжів у процесі фізичного виховання. Для вирішення зазначеної проблеми змоделивали процес фізичного виховання у напрямку формування мораль-

но-вольових якостей. Першим завданням моделювання визначили внесення змін до змісту, форм, методів і організації навчально-виховного процесу. У педагогічному експерименті прагнули до органічного поєднання моральних завдань, вольового компоненту та формування фізичних якостей. Таким чином, взаємозв'язок моральної та вольової сфер створював атмосферу педагогічних умов, спрямованих на формування морально-вольових якостей студентів.

Для досягнення мети було проведено пілотажне дослідження, яке мало завдання: з'ясувати, які морально-вольові якості необхідні студентам політехнічних коледжів для підготовки до майбутньої професії. Усього було опитано 54 викладача з політехнічних коледжів. Опитування викладачів дозволило визначити експертну оцінку провідних морально-вольових якостей для спеціалістів політехнічних спеціальностей. Експертна оцінка викладачів за допомогою методу нормованого ранжування [1] показала ряд морально-вольових якостей, які виявились провідними одразу для декількох спеціальностей.

Провідними морально-вольовими якостями студентів політехнічних спеціальностей визначено: цілеспрямованість, відповідальність, моральність, сміливість, рішучість, наполегливість, витримку, ініціативність, самостійність, самовладання, стійкість. Узгодженість думок експертів було доведено за допомогою коефіцієнта конкордації W : $W_1 = 0,23$ (електротехніки); $W_2 = 0,27$ (монтажники); $W_3 = 0,53$ (дорожники); $W_4 = 0,68$ (будівельники). Студентам було запропоновано тіж самі питання. 70 студентів (28 %) віддали перевагу моральності, 52 студенти (20,8 %) — відповідальності, 50 студентів (20 %) — розумності, 38 студентів (15,2 %) — цілеспрямованості, 30 студентів (12 %) — сміливості, 10 студентів (4 %) — рішучості. Всього було опитано 250 студентів.

На думку студентів, крім провідних, мають бути присутні такі якості, як наполегливість, витримка, працьовитість, стійкість, терплячість, працездатність. 46, 4 % студентів упевнено відповіли, що можна формувати морально-вольові якості у процесі фізичного виховання під час навчання. Уявлення студентів щодо морально-вольових якостей відрізняються від вимог фахових викладачів, що говорить про недостатню розвиненість морально-вольових якостей студентів.

Визначення поняття “морально-вольові якості” у студентів та викладачів політехнічної спеціальності дозволило побудувати чітке

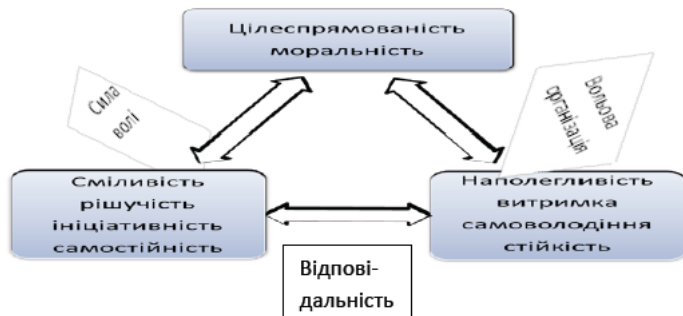

Рис. 1. Модель формування провідних морально-вольових якостей студентів

уявлення про шляхи формування морально-вольових якостей у процесі фізичного виховання.

Цементуючою якістю виявилась цілеспрямованість. На основі цілеспрямованості та моральності виявляються провідні якості для політехнічних спеціальностей: сміливість, рішучість, ініціативність, самостійність, наполегливість, стійкість, самовладання, витримка. Комплекс морально-вольових якостей студентів політехнічних коледжів у процесі фізичного виховання ми класифікували на три групи, відповідно до прояву. На рис. видно, що моделювання формування морально-вольових якостей студентів здійснюється на основі цілеспрямованості та моральності через силу волі та вольову організацію особистості студента. Важливою якістю виявилась відповідальність.

Висновки. Аналіз наукових досліджень показав, що проблема формування морально-вольових якостей є актуальною, має пріоритетний характер у теорії виховання молоді. У результаті теоретичного осмислення сутнісних характеристик морально-вольових якостей студентів з позицій фізичного виховання було визначено, що морально-вольові якості студентів — це цілісна сукупність когнітивно-мотиваційної, психофізичної, афективної та діяльнісної складових, що спрямовані на забезпечення умов для зростання всебічно розвинутих студентів як морально-вольових особистостей.

Визначено, що морально-вольові якості — це сполучення вроджених та набутих антропометричних, морфологічних, психологіч-

них, фізіологічних і біологічних особливостей особистості студента, які впливають на успішність його діяльності.

У результаті емпіричного дослідження було визначено: головна морально-вольова якість для студентів політехнічних спеціальностей — цілеспрямованість; 10 провідних — відповідальність, моральність, сміливість, рішучість, наполегливість, стійкість, ініціативність, самостійність, самовладання та витримка. Решта морально-вольових якостей визначена як ситуативні. Під час рухової діяльності в одній дії виявляються одразу декілька морально-вольових якостей. У таких випадках доцільно говорити про комплекс зазначених якостей.

Подальші напрямки досліджень морально-вольових якостей студентів у процесі фізичного виховання нами розглядаються як моделювання зв'язків морально-вольових якостей з професійними вимогами для студентів політехнічних спеціальностей та явища переносу сформованості зазначених якостей на виховання особистості фахівця.

Література

1. Поздняков С. В. Тестирование в психологической диагностике / С. В. Поздняков. — М. : ТЦ Сфера, 2004. — 128 с.